

AZ UTOLSÓ ÁLDOZAI

IRTA:
P. PÉCSITAMÁS

KORDA R-T KIADÁSA · BUDAPEST ·

PÁL GY.

AZ UTOLSÓ ÁLDOZAT

SZENT ÁGNES ÉLETÉNEK REGÉNYE

IRTA:

P. PÉCSI TAMÁS

MÁSODIK KIADÁS

BUDAPEST, 1941

K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. P. Joannes Hemm S. J. censor diocesisanus. Nr. 1500/1941.
Imprimatur. Strigonii, die 5. Martii 1941. Dr. Joannes Drahos vic. gen.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-utca 2.

I.

A sikátor emeletes házai közt hidegen és szürkén látszott a téli ég, amely szokatlan fagyot hozott Rómára ebben az évben.

Arbius összedörzsölte egészen lilára fagyott ökleit és még egyszer megpróbálta kibetűzni azt az írást, amelyet otromba görög betűkkel róttak egy nagy viasztáblára. De egyébként is nehezen tudta olvasni a görög írás jegyeit, ezen a viasztáblán pedig oly részegen dűledeztek a betűk, mint amilyen táromlyogva látta ő néha a szomszédasszonyát, Graecát, aki ezt az írást rábizta, hogy vigye innét a Tiberis melletti külvárosból az előkelő Via Nomentanára, bizonyos Ágnes úrnő házába.

— Vajjon mit akarhat tőle? — töprengett Arbius és a titokzatos táblára bámult. Sokért nem adta volna, ha tudja ezt. — Arra gondolt, hogy Graeca bizonyára valami titkot tud eme bizonyos Ágnes úrnőről és most arra akarja ezt felhasználni, hogy pénzt zsaroljon ki tőle.

A Görög Asszonyról fel lehetett ilyesmit tetelezn.

A Görög Asszony — valaha volt talán valami féle rendes neve is, de azt mindenki elfelejtette már és csak ezen a néven ismerték, Graeca¹ — ott lakott a Suburra² Cliviusnak nevezett sikátorában. Egymásmellé ragasztott emeletes épületek zűrzavara ez, tele proletár bérházakkal, amikben

¹ Graeca: görög asszonyt jelent.

² Róma Tiberisen túli külvárosa.

kisiparosok, piaci kufárkodásból élő kalmárok, felszabadult rabszolgák és a világ minden tájáról idezüllött söpredék lakott. A Tiberis hidjától a város kapujáig minden suburrai utcagyerek megtudta mutatni, hogy Graeca hol lakik, — és a rossz szagú sikátorokon át elég gyakran kellett idegeneket, különösen nőket kalauzolniok, mert az öreg boszorkányt sokan keresték a folyó túlsó oldaláról is. Az öregasszony, aki felszabadult rabszolganő, állítólag különböző bájitalokat tudott készíteni, értett a betegségekhez, füvekhez és a jósláshoz is. Sohasem lehetett valami szép, de ebben az idejében egyenesen félelmetesen csúnya volt.

Alakja összetört, arca szinte mindennap ráncosabb lett, elbetegesedett, sokszor már nem is tudta fogadni látogatóit, akik felmásztak hozzá az utcáról egyenesen az emeletre vezető piszkos és meredek lépcsőn. Később el is maradtak a látogatók, — de Graeca, úgy látszik, nem törődött ezzel. Hihetőleg volt elég pénze: mindig ezüstdénárokat adott, ha Arbiust vagy Glabriót ételért és borért küldte.

Arbiust és Glabriót csak egy vékony fal választotta el az öregasszony belső kamrájától, ahonnét sokszor lehetett hallani éjtszaka, amint — álmában vagy álomtalanul — görög anyanyelvén beszélget egymagában.

— Vajjon hol rejthette el kincseit?

Ez a kérdés gyötörte Arbiust, amint a táblát visszadugta foltos, de egyébként ép és meleg köpenyébe, azaz Glabrióval közös köpenyükbe. Mert amíg az öregasszony valószínűleg gazdag volt és bűbájossággal, varázslással, csalással és bűnökkel szerzett sápadt kincseken ült, addig Arbius és Glabrio szegények voltak. Arbius nem is volt Rómából való. Faenzai volt, agyagműves mesterember fia; még gyerek volt, amikor apja

tönkre ment, mert egy felszabadult kisázsiai rabszolgából lett pénzember, bizonyos Syrax, éppen akkor vette meg a Faenza körüli agyagbányákat gyáraival együtt, amikben rabszolgák dolgoztak, koldusbotra juttatta az összes szabad agyagműveseket. Arbius a vázaformáló hajtókorong mellől állt be a légióba, néhány évig Pannóniában szolgált Aquincumban s amikor egyszer csapata őrszolgálatot teljesített a Duna túlsó partján emelt végvárban,¹ a barbárok megrohanták őket és a harcban megsebesült: balkarja béna lett. Kaphatott volna földet is, hogy gazdálkodjék, de akkor ott kellett volna maradnia, — ő inkább a tekintélyes összegű végkielégítést választotta. Ezzel indult vissza Itália felé, közben azonban a pénz elolvadt az útszéli csapszékek asztalai mellett és Arbius már csak Róma söpredékét gyarapította. Közben meggyógyult valahogy a balkarja is, de Arbiusnak már nem ízlett a rendes munka. Különösen azóta, hogy összekeverült Glabrióval, aki testestől-lelkestől római volt, sohasem volt túl a város határain és el sem tudta volna képzelni, hogy ott lehessen hagyni a Suburra síkatorait.

Ők ketten sok mindennel foglalkoztak.

Volt idő, hogy betörőbanda tagjai voltak, volt idő, hogy a rendőrség számára kémkedtek a római söpredéknép zavaros alvilágában, volt idő, hogy aránylag tisztességes foglalkozásuk volt: fogadásokat és megvesztegetéseket közvetítettek a fogadók és a gladiátorok között. Most éppen nem volt semmi foglalkozásuk és rettentően inséges napokat láttak Glabrióval együtt. Nagyjából azokon a morzsákon élösködtek, amit az öreg-

¹ Ennek létét idáig csak feljegyzésekből lehetett bizonyítani. De nemrég kiásták maradványait az Erzsébet-híd pesti hídfőjénél, a piarista gimnázium előtti telken.

asszony juttatott nekik. Jókedvében még bőkezű is volt hozzájuk néha, de ők annál jobban gyűlöltek és egyre többször merült fel bennük az a gondolat, hogy valami módon kifosztják őt. De Graeca éles és gonosz szemei mintha keresztülláttak volna rajtuk és mintha gúnyosan mosolyogtak volna felettük.

Ma délben hozatta az írotáblát; már ezért is át kellett menni a folyó túlsó oldalára, mert ilyesmit nem lehetett kapni a Suburra boltjaiban. Úgy látszik, az öregasszonynak is nehezeire esett az írás, mert sokáig vesződött vele, végül megbízta Arbiust, hogy vigye el. Azt kikötötte, hogy ne Glabrio legyen a küldönc: Glabriónak csirkefogó arca volt, leritt róla a bűn, amelyben élt, de Arbius, ha ki is borotválkozott, egészen elfogadható formát nyújtott.

Az expedícióra ő maga is nagy gonddal készült fel.

Mindenekelőtt meghallgatta Glabrio tanácsait, hogyan kell viselkednie egy úri házban. Megígérte neki, hogy jól kinyitja a szemeit és megfigyel mindent. Ha lehet, megbarátkozik a rabszolgák közül valamelyikkel, körülnéz a konyhák tájékán is...

Ó, Glabrio jól ismerte az előkelő római házak belső életének szennyét és tudta jól, hogy mennyi minden gazság történik egy-egy ilyen háztartásban és hogy a rabszolgáknak mennyire szükségük van külső emberekre, hogy kijuttassák a házból a lopott holmikat vagy a ház titkait, hogy részesei lehessenek holmi zsarolásoknak.

Valamiféle Agnes úrnőhöz megy Arbius. Ó, bizonyára afféle piperkőc divathölgy, amelyenek most vannak: korán kifestett és korán kiélt fiatal lányok. A vén boszorkány, a Görög Asszony, tudja valamiféle titkát; valami más titok is akad a háznál, — és Arbius megígérte, hogy jól meg-

figyel mindent, hogy valamibe belekapaszkodhassanak és amit megtudnak, valami módon hasznosítsák.

II.

Ágnes rosszkedvűen és szánakozva nézett végig a kopott és foltozott köpenyű emberen.

— Nem ismerem — mondta bizonytalanul és csodálkozva. — Azt mondod, hogy Görög Aszszonynak hívják. Ki az?

Arbius zavarban volt.

Mindenekelőtt arra volt elkészülve, hogy valami korán romlott kis divathölgyet talál a Via Nomentanai palotában, ahova csodálatos könnyűséggel eresztette be a kapus. Ebben az évben perzsa mintára az volt a divat, hogy a nők fejére festették és kigöndörítették hajukat, megaranyozták a körmüket. E helyett egy féligmeddig még gyermeklánnyal találta magát szemben, aki karcsú és egyenes volt, akár a kardpenge, a haja görögös módon lágy és laza csomóba volt csavarva, ami kissé érettebbé tette finom és tiszta arcát. S a körmei — ezt jól láthatta Arbius, mert a lány ott tartotta finom ujjai közt a vénasszony viaszábróját — nem voltak megaranyozva.

Ágnes, hogy nem kapott választ, mégégszer elolvasta az írást.

— Azt írja, hogy Dikének hívják — mondta végül és Arbiusra emelte szemét. — És hogy én tudni fogom, kicsoda ő.

Arbius reménytelenül koldusnak és piszkosnak érezte magát a tekintet előtt, amely a finom szürke szemekből ránézett. Hűvös, okos és kemény szempár volt ez, amely ellene mondott az arc gyermeteg vonásainak. Olyan furcsa volt s érettségében volt valami vonzó és fájdalmas. Arbius nem tudta, hogy a lány árván nőtt

fel és gyermekkorától parancsolója, úrnője a háznak és a nagy vagyonnak, nagybátyja, Reparatus gyámkodásával.

Diké! Hát mégis van neve a Görög Asszony-nak? És ilyen gyönyörű görög lánynév? Ez még nagyobb zavarba hozta Arbiust. Bárcsak volna itt az okos és ravasz Glabrio! De ha egyszer nincs itt!

— Mivel foglalkozik ez a Diké? — próbál-gatta tovább a kérdéseket Ágnes.

— Nem tudom — nyögte ki Arbius. — Asszon-gyák, hogy varázsló. És hogy mindenfélét tud. A Suburrában mindenki ismeri.

Az asszonyosan édes és okos gyermekarcban csodálkozó félholdakká lettek az egyenes, vékony szemöldökök.

— Űgy?!

A homlokon, a szemöldökök közt megjelent egy keskeny és éles ránc. Ezt Glabrio többször látta azután; de nem tudta, hogy azért van, mert Ágnes elesett gyermekkorában és a forradás fehér hege gyakran látszott ráncnak homlokán.

— Űgy?! — mondta mégegyszer csodálkozva és egész gyermekesen. — Én valami egész mást gondoltam!

Leült és az ahhoz szokott úrnők méltóságával engedte maga előtt állani Arbiust. Gondolkodott és az idegen férfit vizsgál-gatta. Magastermetű, erős férfit látott maga előtt, foltozott barna kö-penyben, rosszul borotvált, erősen lesoványodott arccal. A soványság még élesebbé tette az arc-vonásait, amik valami korlátoltságot és makacs-ságot tükröztek.

A kis úrnő végre döntött.

— Ne haragudj — mondta lágyan. — Ezt a dolgot meg kell beszélnem valakivel. Addig

pihend ki magadat és kérlek, engedd meg, hogy a vendégem légy.

De nem csengetett a rabszolganőnek, ahogy az szokás lett volna, hanem ő maga ment ki. Arbius kínosan feszengve állva maradt és mivel öntudatlan szokása volt hasonló helyzetekben: a körmét rágta kínjában. Sejtette, hogy Agnes miért ment ki: hogy ne előtte kelljen beszélni róla. Azonban ez nem tartott sokáig, mert Agnes csakhamar vissza is jött és egy rabszolganő jött vele.

— Kérlek! — mondta udvariasan a szolgálólány és félrehúzott egy függönyt. A függöny mögött egy szoba kezdődött; a tető nyílásán már homályosan hullt bele az alkonyat hideg fénye. A lány keresztülvezette Arbiust a szobán és még néhány más szobán, végül megállapodtak egyikben, amelynek ablakai nyílhattak valahova, valószínűleg a háznak valamelyik belső udvarára, de a fatáblák össze voltak csukva és mind a négy oldalon, a magasban, fehérfényű mécsek égtek a falakon. Afféle kis ebédlő volt, már meg is terítve és még a nehezen gondolkozó Arbiusnak is eszébe jutott, hogy a kiszolgálás mintaszerű lehet ebben a házban: alig pár perce adhatták ki a parancsot az ő megvendégelésére és máris terítve van.

Kellemes meleg volt; a tarkamintás mozaikpadló langyos volt a benne húzódó agyagcsövekben áramló meleg levegőtől. Arbius, aki egész télen fagyoskodott hideg és sötét odujukban, el volt bűvölve ettől a fénytől és melegtől, ami körülvette. Éhes arca megvonaglott az ételek láttára.

A szolgálólány mosolyogva kínálta az ételekből. Ekkor jutott eszébe Glabrio figyelmeztetése, amit az jól a füle mellé vésett: barátkozzék össze a cselédekkel.

— Hogy hívnak? — kérdezte a tőle kitelhető legnagyobb barátsággal a cselédet.

— Emerentia — mondta az nem barátságatlanul, de nem is barátságosan és amikor Arbius ránézett, megállapíthatta, hogy bizony semmi sincs benne a rabszolganőből. Inkább „olyan kis-asszonyos” volt, amint azt magában megállapította; gyakorlottabb szem azonnal meglátta volna a cselédlánynál ugyanazokat a zárt, határozott és síma mozdulatokat, amilyeneket úrnőjénél lehetett látni: finom és tiszta arca volt, s nem volt benne illő olyan emberhez, mint amilyen Arbius. De ez nem zavarta azt. Látta, hogy ebben a házban a Görög Asszony dolga is valami akadályra bukkant, — kilátástalannak látta, hogy ő és Glabrio akármit is kezdhessenek. Még meg is könnyebbült, hogy nem kell vállalnia olyanféle dolgot, ami erejét felülmúlná, mint amilyen egy ilyenféle lánnyal való összebarátkozás lehet. Lett volna férfi, akkor is valami nyers, vigyorgó pofa, akkor talán igen, de így? Hm...

Evett.

És Dikének hívják. Érdekes. Diké...

*

— Azt írja végül, hogy ha nem ismerném őt Graeca néven, ami meglehet, akkor tudjam meg: Dikének hívják és nekem tudnom kell, kicsoda — fejezte be Agnes és nagybátyjára nézett.

Reparatus, a nomentanai *vicus*¹ papja, aki figyelmesen hallgatta, hamuszürke lett erre a névre, úgyhogy Agnes szinte ijedten nézett az őszülni kezdő öregúrra.

— Valami baj van?

— Mutasd a táblát — mondta lassan az öreg-

¹ Így nevezték plébániáikat az őskeresztények.

úr, aki unokahúga hívására azonnal átsietett a közeli házból, ahol lakott.

Ágnes átadta a táblát. Közönséges, olcsó viasztábla volt, amilyent pár fillérért árulnak Róma üzleteiben. A betűk, amiket egy gyakorlatlan kéz rótt rájuk, szinte ijesztően nyersegek voltak. Csupa nagybetűk.

AGNES ÜRNŐNEK A VIA NOMEN-
TANARA ÜZENI GRAECA, HOGY LA-
TOGASSA MEG A CLIVIUSON. HA
NEM TUDNA KI, DIKE NÉVEN KELL
ISMERNIE ÖT.

Reparatus sokáig nézte a betűk zord zűr-zavarát, amelyen alig lehetett eligazodni, végül felemelte fejét a tábláról:

— Nos, végre neked is meg kell tudnod, hogy ki volt Diké. Nem is tudtam, hogy él még és Rómában van.

III.

— Ha nagyon nyugtalanít a dolog, — mondta aggódva Ágnes — elküldöm az embert, hogy majd holnap jöjjön vissza. És majd holnap meséled el te is, mi van vele kapcsolatban.

— Most már mindegy — mondta nyugodtan Reparatus. — Essünk rajt túl: Diké volt az, aki vérpadra juttatta szüleidet!

Ágnes hófehérré lett arccal állott fel:

— Ő árulta be őket, hogy keresztények?

Most Reparatus volt az, akinek nyugalomra kellett intenie Ágnest. Vállára tette kezét és gyengéden visszaültette őt.

— Igen.

— És miért?

— Azt senki sem tudja. Rabszolganő volt a

szüleidnél. A néhány pogány közül való. Talán a tudatos pogány gyűlölet dolgozott benne. Talán a sátánnak szolgált valami varázslásokkal, amint emlegették róla. Te még csecsemő voltál, amikor a dolog történt. Szüleidet teljes keresztényi és házastársi boldogságukban érte a bíróság elé való állítás, ami Dikétől indult ki. Lefejezték őket. Elkobozták volna a vagyonukat is, de nem lehetett a jog szerint, mert te voltál örökös és én lettem a gyámod, mert akkor még pogány voltam. De éppen szüleid halála térített meg, az ő vérük keresztelt meg és...

Nem folytatta tovább, mint ahogy az felesleges is volt. Keresztény lett, sőt pap, ő nevelte kereszténynek unokahúgát is.

Agnés lehajtott fejjel, sápadtan ült székében egy darabig.

— Elmegyek hozzá — mondta végül halkan.

Reparatus aggódva állt fel.

— Ne! Előbb érdeklődünk felőle. Miért hivat? Hátha valami rosszat akar? Hátha fel akar jelenteni téged is. Meglep, hogy Rómában van!

— Mi történt vele közvetlenül szüleim halála után? Mikor tudtátok meg, hogy ő volt a feljelentő?

— Már akkor tudtuk — mondta Reparatus. — Tudtuk. És én azonnal felszabadítottam. Még pénzt is adtam neki.

— Igazi keresztényhez illő bosszú volt és Agnés megragadta nagybátyja kezét.

— Ha *te ezt* tetted vele, nekem el *kell* mennem hozzá. Hátha...

— Hogy hátha... megtérni akar?

— Igen!

Úgy rémlett, hogy a szavak súlyosan lebegnek a levegőben. Az *igen* szinte tömören állt ott. Egy lélekről van szó. Egy lélekről, amely...

— Ha csak egy csepp hullott rá a mennyekből, szüleid vérének egy cseppje. Akkor talán... Nem mondott többet az az ember róla?

— Nem. Nyers és korlátolt embernek látszik. Amint jött, láttam róla, hogy nem keresztény, mégcsak nem is a legszegényebb keresztények közül való. De az üzenetet olvasva azt hittem, hogy valamelyik rossz sorba került suburrai keresztény akar tőlem segítséget kérni, aki azt hiszi, hogy ismerem őt. Azért csodálkoztam el, amikor ettől az Arbius nevű embertől azt hallottam, hogy aki magához kéret, varázslattal foglalkozik.

— Még most is — mondta Reparatus. — Akkor aligha akar megtérni.

— Ki tudja — döntött Ágnes és szürke szemében felragyogott az a fény, amely előtt megszűnt minden más akarat. — A kegyelem lehet villámgyors is. És ha én szolgálhatok neki, nem térhetek ki ez elől. Azonnal megyek.

— Nem engedlek egyedül — mondta Reparatus. — És vigyünk magunkkal férficselédet is. Gyanús hely ez a Suburra.

— Éppen azért ne. Talán azzal keltenénk gyanút. De egyszerűen öltözködve, ketten...

— Nem bánom — egyezett bele Reparatus. — Öltözz fel melegen. De azt hiszem, hogy nem volna szabad a dolgot elsietnünk. Az idők gonoszak és...

— Mi igaz a szállongó hírekből?

— Majdnem minden. Az udvar keresztény előkelőinek eddig még sikerült befolyásukkal megakadályozniuk a tavaly és tavaly előtt¹ kiadott császári rendeletek valóságos végrehajtását. De most úgy látszik nem lehet megakadályozni az üldözés dühét.

¹ 302-ben és 303-ban.

Az üldözés fenyegetése láthatatlan súlyként lebegett ősz eleje óta a keresztények feje felett. A nyárvégi tisztújításokon Aelius, nagyon erős-kezü, a mellett erősen pogány érzelmű ember lett a város prefektusa, aki addig is szigorúan hajtott végre a keresztények ellen kiadott rendeleteket.

— Rettenetes — mondotta Ágnes. — Amikor már szinte az egész világ keresztény!

*

A pogányság valóban haldoklott körülöttük. Amint végigmentek a Via Nomentanán, a vió-lásan vöröslő római alkonyatban, amely ma jege-sen hideg volt és szelet ígért kikélni másnapra az ég alj vérszínű felhőiből: amint végigmentek az utcán, látták, hogy szinte kétharmada keresztény azoknak, akikkel találkoztak.

De azt csak a keresztények tudták, akik a maguk külön világában éltek.

Arbius alázatosan ballagott mellettük és azon gondolkodott, hogyan számol be Glabrionak a dolgokról. Bizonytalan volt mindaddig, míg az előkelő városrészek neki szokatlan utcáin jártak, de amikor átkeltek a hídon és belemerültek a Tiberisen túli városrész zürzavaros sikátor-tengerébe, amelyben nélküle el sem tudtak volna igazodni, akkor önkénytelenül feltámadt benne a gondolat, hogy érdemes lenne becsalogatni őket az útvesztők kelepécéibe és elrabolni a lányt. A dúsgazdag fogoly bizonyára fejedelmi váltságdíjat fizettetne önmagáért!

Elhatározta, hogy *azt* fogja mondani Glabriónak, nagybüszkén előadva, hogyan csalogatta őket ide.

Valaki elhaladt mellettük és Reparatus úgy, hogy Arbius észre ne vegye, figyelmeztette rá Ágnest. Silvanus volt, egy derék keresztény ács,

aki Szent József mesterségét itt gyakorolta ebben a pogány proletártengerben.

Silvanus is észrevette s egy félmosollyal üdvözölte őket. Mit kereshetnek *ők* itt? És ilyen gyanús alakkal, amilyen Arbius. Sokáig nézett utánuk a saját kis háza bejáratából, amely a Clivius lejtő és a milviusi zsákutca sarkán állt.

Egyébként az utca aránylag néptelen volt. A fagy beszorította odvaiba ezt a proletárnépet, amely egyébként szinte teljesen künn tanyázott az utcán. De azért félelmetes alakok bukkantak fel körülöttük; elvadult külsejű csavargók, akiknek még arra se telt, hogy valami lyukat béreljenek maguknak az itteni nyomorúságos bérkaszárnnyakban. Borotvátlan, sötét arcok, egyiptomi, szír, néger és arab vérkeveredések: a feneke annak az örvénynek, ami Róma volt.

Ha valakit beszorítanak egy itteni zsákutcába...

*

Ez volt a véleménye Glabrionak is.

Glabrio már lesett rájuk. Ő másfajta ember volt, mint Arbius: éles ésszel és még élesebb ösztönökkel dolgozott s megérezte, hogy a másik nem egyedül tér vissza.

Amikor az utcáról felkapaszkodtak a korlát nélküli, szennyes lépcsőre, Glabrio ajtaja félig nyitva volt: a pók ott ült hálójában és lesett.

— A fáradságért — mondta Reparatus, amikor Arbius megállt velük a Görög Asszony ajtaja előtt. Egy kicsiny zacskót adott Arbiusnak, aki érezte bennük az ezüstök súlyát. Legalább két hónapra meg voltak szabadítva a gondoktól.

Az ajtó becsapódott a férfi és a lány mögött s a következő pillanatban Arbius már a maguk odujában volt. Pár szóval elmondott mindent és

Glabrio, akinek izgékony intelligenciája egy pillanattal alatt felfogott mindent, így szólt:

— Ostoba vagy! Ajánlkoznod kellett volna arra is, hogy visszavezeted őket. De ezt így is meg kell tenned. Most azonban eredj Gallióért és mondd meg neki, álljon lesben a milviusi zsákutcában... Én azalatt átfülelek.

Gallio egy harmadik társuk volt és szükséges volt, hogy őt is bevonják vállalkozásukba.

IV.

Ablaktalan, fülledt szoba, afféle sivár külvárosi odu, néhány szék a fal mellett és alacsony ládaszekrények. Várnak rájuk, mert a falon egy mécses ég, de a szobában senki. De a szobán túl a félig elhúzott függöny mögött egy másik kamra. Onnét egy háromlábú rézedényben izzó parázs vörös derengése árad ki és füstszag.

— Itt vagyok — mondja egy hang, oly mély és rekedt, akár a hollóé vagy a fába mélyedő fűrészé. S a következő pillanatban a parázs fölött kibomló vörös derengésben megjelenik két kéz. Nem is két emberi kéz, hanem tíz öreg, asszonyi karom: sovány barna ujjak, hosszú körmökkel. Összedörzsöli őket a tűz melegében és fényében és így szól panaszos hangon:

— Fázom már az öregségtől és a téltől. És a reuma is nagyon elkínzott. Gyertek közelebb!

A hang parancsoló és nem lehet nem engedni neki — Ágnes és Reparatus közelebb vonultak.

A másik szoba csak fülke inkább, nincs benne más, mint a hálóhely, a parázstartó és két szék. A két szék oda van készítve a meleg mellé.

— Mind a ketten eljöttetek tehát! — mondta a nyugodt mély hang. — Mindkettőtökre vártam!

Amikor leültek, a tűz vörös derengését látták, mögöttük csak a körvonalait az ágyán ülő öreg-

asszony összeroskadtt feketeségének. Mintha a sötétből a még mélyebb sötétség beszélne hozzájuk. És Ágnes úgy érzi, mintha a sötétség szűrs szemekkel lesne rá. Valóban őt figyeli.

— Ismertem anyádat lánykorában — mondja a fáradt és sötét hang. — Ismertem őt és te egészen ő vagy. Sejtettem. És úgye kereszténynek nevelt Reparatus?

— Miért hivatál?

Ezt Ágnes kérdezte és olyan súlyos hallgatás volt rá a válasz, hogy alig lehetett elviselni.

— Ő az! — mondta végre a rekedt hang. — Tesszáliai hazám minden hazug és hamis varázslatára, az ő hangja az. De lásd, hogy én ki vagyok!

A sötét alak megmozdul és ültében a parázs vörös fénykörébe hajlik.

Csontos, öreg és gonosz arc, mély ráncokkal s fáradtan és súlyosan alácsüngő alsó ajakkal. A petyhüdt és megkövült gonosz!

— Te ismertél, Reparatus — mondta tompán. — Te ismertél fiatalabb koromban is és tudod, hogy akkor sem voltam szép. Nem voltam szép soha! És most öreg is vagyok.

— Tudom — mondta szilárd hangon Reparatus. — De miért tetted *azt*? *Akkor*?

— *Azt és akkor!* — ismételte meg az öreg-asszony és a hangja megremegett a szavaktól, amik olyan súllyal csaptak le rá, mint a bakó bárdja az áldozatokra. — *Azt és akkor.* Lásd: *azt* nem tudtam *akkor* sem és most még kevésbbé. Öreg vagyok!

— Miért hivatál?

— Öreg vagyok! — tért vissza az egyhangú hang az egyhangú gondolatra. — Azért, mert öreg vagyok. — S rövid hallgatás után felnevetett rekedten: — Ostoba vagyok. Én tudom, hogy

mit gondolok, mikor ezt mondom, de ti nem ért-hetitek. Öreg vagyok!

— Tévedsz, drága Diké — mondta Agnes lágyan. — Nincs igazad, mert én tökéletesen értem, mit gondolsz, mikor azt mondom.

Ismét félelmetes hallgatás következett.

— Drága Diké! — mondta ismét a sötét hang. — Drága Diké! Te lány! Tudod-e, hogy több mint tíz éve nem szólított senki ezen a néven. El is feledtem talán, hogy így hívtak. Graeca voltam, a görög boszorkány. De most ismét Diké vagyok. És drága Diké! Drága Diké, én, akire apád és anyád vére hullt! *Ezért* vagyok drága neked?

Gögös és gúnyos, de majdnem síró kérdés volt. De Agnes szilárdan felelt:

— *Ezért!*

Az öregasszony komoran és mereven ült és hosszú idő telt el, de nem válaszolt.

— *Ezért* vagy drága — mondta ekkor Agnes. — Rád az ő vérük hullt és ne feledd el: bármiért is tetted, tartozol ezért a vérért!

— Kinek?

— Istennek, nekik, önmagadnak!

— És neked! — kiáltott fel váratlan gyorsasággal és rettenetes hangon az öregasszony. — Lásd, eddig magam sem tudtam, miért hivattalak, de most már tudom.

És leborulva ágyára, keservesen sírni kezdett.

*

Arbius türelmetlenül kopogtatott be Glabrióhoz.

— Még mindig? — kérdezte türelmetlenül és csontig fagyva a hideg éjszakában.

De Glabrio idegesen kikergette.

— Menj tovább örködni, számár! Ha elfelejtetted kíséretedet ajánlani, várj az ajtó előtt.

Mondd azt, hogy hálás vagy a dús ajándékért és visszakíséred őket.

Es Arbius tovább fagyoskodott a hidegben. Jeges éjtszaka volt, az ég egészen holdtalan, de egészen tiszta is. A jeges úrben jéghidegen szikráztak az óriási római csillagok, az ég és föld csillagai.

V.

— Külvárosi csillagok! — bölcselkedett Cassius, aki a római rétoroknál való tanulmányai befejezte után Görögországban volt két évig és szerette fitogtatni a filozófia és a költészet tudományaiban való jártasságát.

— Cassius mindig költővé és filozófussá lesz a bortól — gúnyolódott Tiburtius, a cinikus.

— De vajjon ki ne válna költővé vagy filozófussá a vén cyprióta borától? — szellemeskedett Gracchus, az epikureus.

— Ó, azért vannak, akik sertésekké változnak tőle — mondta Tiburtius epésen. Cassiusra célzott, akinek valóban megártott néha a bor.

— Nyakon ütlek — mondta a filozófiából és költészetből kizökkent Cassius. — Azonnal nyakon teremtelek.

— Béke, béke! — csitította őket Gracchus. — Ime, kövessétek Corvinust, aki bölcsen hallgat.

— Csak veszekedjete! — mondta Corvinus, aki a prefektus fia, nyugodtan. — Csak veszekedjete, fiúk! Pár hét múlva megint visszamegyek a pannon határszélre és nem hallok ilyen költészettel és filozófiával kevert veszekedéseket!

— Tehát mulattatni Ófenségét — tréfált Gracchus. A gúnynak valamiféle éle is volt. Ők valamennyien afféle éhenkórászai voltak a római aranyifjúságnak és a prefektus dúsgazdag fiának zsebére költek. Corvinus pár hónap-

pal ezelőtt jött meg egy kis szabadságra a pannon határszélről, Aquincumból. Azonnal körülvették az előkelő léhűtők, akik már elverték a maguk örökségét Róma mulatozásain és szívesen vállalkoztak arra, hogy Róma hóbortjai közt kalauzolják az ilyesmiben járatlan fiatalembert.

Róma egyik új hóbortját Kalliosznak nevezték. Így hívták azt a ciprusi görögöt, aki a híres bortermő sziget legjobb és legősibb borait mérte ki abban a kis suburrai csapszékben, amit szándékosan választott itt a külvárosban. Dívat lett ide járni, nagyobb dívat, mint az otthoni átriumokban tartani lakomákat. Corvinus és társasága innét tért haza ezen az éjtszakán.

Kedvüket találták abban, hogy eltévedjenek az utcák útvesztőiben és ne találjanak ki belőle.

— Valami zaj van — fülelt fel egyszerre Corvinus a vidám vitatkozás közt.

Cassius ismét költővé zökkent vissza, hogy dicsérhesse őt:

— Ime, — mondta elegánsan — a határszéli harcok vad farkasa! Milyen élesek a fülei, míg mi nyomorultak nem hallunk semmit, mert hiszen érzékeink eltompultak és elpuhultak. De Corvinus...

— Csend! — parancsolt rá Corvinus s a feleség megszakadt. Mindnyájan hallgatództak s a sötét utcatenger felől valóban kiáltásokat hozott feléjük az éjtszaka. Mintha fény is vöröslött volna feléjük a sikátorok zézugain át.

— Gyertek — intett Corvinus és köpenyét szétcsapva, hogy a menésben ne akadályozza, rohanni kezdett.

— Ó jaj, — jajgatott a kövér és gyáva Gracchus — Corvinus valami utcai verekedésbe visz bennünket és...

— Csak utána! — intette őt Tiburtius. — Ha egyedül maradsz itt ezekben a zugutcákban, na-

gyobb baj, mintha a vas Corvinus valami verekedésbe visz. Majd elbánik ő egy egész sereg suburrai csavargóval.

Az utcák egyetlen váratlan fordulatánál valóban utcai verekedés bukkant elébük, támadókkal és megtámadottakkal, rőt fáklyafényben.

A támadóknak világított valaki, aki maga is látszott a fáklyafényben, egy nehézkes mozgású ember. Egy másik, vékony és rongyos fickó, mellette állt és lármásan biztatta a tulajdonképeni egyetlen támadót, egy óriástermetű, a hidegben is félmeztelen csavargót.

De hiába világított Arbius és a szájas Glabrio hiába biztatta az óriás Galliót, akinek testi erejét ilyen vállalkozások kivételére szokta felhasználni, az öreg Reparatus pompásan ellenállóképesnek mutatkozott a támadókkal szemben!

A félelem, hogy Ágnest bántják, oroszlánna tette őt. A küzdelem elég régóta folyt, hogy Glabrio észrevegye, hogy itt a leány a tét, az ő elrablása dönti el a küzdelmet. Ha az megvan, nyert ügyük van: Arbius és ő elcipelik, Gallio pedig majd csak elbánik az öregúrral.

Ahhoz, hogy Ágnest lefegyverezze, a saját erejét is elégnek vélte a vézna római csirkefogó. Nekiiramodott Agnesnek.

Corvinusék, akik éppen akkor értek oda, éppen azt látták, hogy az addig nagy szájjal kiabáló emberke megrohanja Ágnest. S ekkor elbűvölő látványban volt részük.

Agnes egy mozdulattal hátradobta köpenyét s ott állott a vöröslő fáklyafényben és az éjtszakában: fehér és arany látomás a vörös és fekete lobogás közt. Fehér köntöse sarujáig omlott és felette azt az arannyal himzett mellényke-félét viselte, amit a krétai divat mintájára viseltek már hosszabb idők óta a római nők.

Nem védekezett, mert nem védekező mozdu-

latnak számított az, hogy maga elé nyujtotta jobbját. Ez nem volt más, mint önkénytelen és fölényes tiltakozás, de Glabrio ettől is visszahök-kent. Azaz nem is ettől, hanem attól a jéghideg és fellázadt tekintettől, amely a lány vérvörössé lett arcából sugárzott feléje. A gyermekes finom arc acélosan kemény volt, mint valami haragos arkangyalé, — s a rémület és báj, gyengédség és erő ez együvé olvadt kettős vízióját látták maguk előtt Corvinus és társai, amikor hirtelen előbuk-kantak a sikátorból és most ők rohanták meg a támadókat.

Helyesebben: Corvinus egymaga volt az, aki támadott.

Glabrio csak annyit érzett, hogy egy titokzatos erő felemeli őt és a levegőbe dobja. Fordult néhányat és csodák-csodája, talpra esett, akár a macska.

Gallio elengedte Reparatus, Arbius pedig bömbölve vágta a földhöz a fáklyát, pedig őt nem bántotta senki.

— Herkulesre, úgy rémlik, ismerem ezt a fickót! — kiáltott fel Corvinus.

Néhány percre olyan vaksötét lett, hogy senki sem tudott tájékozódni benne.

Arbius el akart száguldani, de nem tehette akadálytalanul, mert Glabrio belekapaszkodott, valósággal rátapadt, úgyhogy kénytelen volt őt magával cipelni. A külön elmenekülő Gallióval egyikük se törődött.

Az Arbiusra rácsimpaszkodott Glabrio egyszerre gondolt menekülésre és meghúzóadásra. A legközelebbi utcasarkon felvonszolta Arbiust egy lépcsőzugba, ahol lihegve lapultak meg.

— Ne rohanj tovább, te állat — intette Arbiust. — Ezek majd azokkal fognak törődni és nem üldöznek bennünket. Ki ez, akit ismersz és aki ismer?

— A centurióm¹ — világosította fel Arbius. — Én már az utolsó évemet szolgáltam Aquincumban, amikor ő mint fiatal gyerek századosként odakerült. De azért jól ismer: egy zacskó pénzt loptam tőle. De rájöttek és megvesszőztetett.

— Jó ismeretség! — mondta gúnyosan Glabrio, aki most már egészen magához tért a sokféle rémületből. — És egyébként ki?

— Az apja most prefektus lett — világosította fel őt Arbius és ijedten tapasztotta be Glabrio száját, mert az fűttyentett meglepetésében.

— Csend! — mondta neki. — Errefelé jönnek és még felfedeznek.

Glabrio ismét elgýávolt. Legszívesebben belelapadt volna a falba, de nem lehetett. Megragadta tehát Arbiust és maga elé tolta, annak hátához lapult, onnét lesett ki.

De jól el voltak rejtve mindketten, úgyhogy nem kellett félniök a felfedeztetéstől.

— No, de mi az? — suttogta Glabrio, akinek szemtelen és gyáva bátorsága visszatért, amikor látta, hogy azok nem veszik észre őket. — No, de mi az? Egyedül? Hova lettek a mi embereink? Az öreg meg a drága lányka?

*

— Vajjon hova lettek? — kesergett Corvinus. — Hova lehettek? Úgy tünnek el, mintha varázslat vitte volna őket el.

— Talán varázslat volt az egész — vélekedett Gracchus, aki babonás is volt. — Alig lehet elhinni azt, amit láttunk!

— Gyönyörű volt! — rajongott Cassius. — Mint valami istennő... És hogyan kerülhet ide a Suburrába.

¹ Római százados.

— Pedig patríciuslány lehet! — mondta Tiburtius. — Úgy volt öltözve.

Glabrio megint belemarkolt Arbius vállába.

— Fülelj és még lélekzetet se végy! — lehelte a fülébe. — Megállnak itt a lépcső előtt.

A társaság valóban megállapodott a lépcső előtt és ott beszélgettek tovább.

— Az a fickó — mondta Corvinus határozottan csengő hangja — földhöz vágja a fáklyát, sötét lesz. Én csak ámulok és bámulok és mire szóhoz jutnék, nincsenek sehol. Igaz, hogy annyi itt a sikátor... Csak még egyszer látnám! Ki ismeri közületek?

— Róma minden lányát ismerem, — hencegett Gracchus — de őt még nem láttam.

— Én se — mondta Tiburtius.

— Én se — mondta Cassius.

— Őt zacskó aranyat adok annak, aki előkeríti nekem — mondta Corvinus. A hangon érezni lehetett, hogy már nem állanak, hanem ismét mennek. Glabrio pedig megszorította Arbiust:

— Hallod, mit mondott? Őt zacskó aranyról beszélt! Mit gondolsz? Mit gondolsz te?

VI.

— Nem merek többet arra a tájakra kerülni — mondta Agnes Reparatusnak kora délután, amikor az éjtszaka történt dolgokról beszélgettek. — Nem is tudom, kik voltak ijesztőbbek: támadóink vagy megmentőink?! És ha a legalkalmasabb pillanatban nem vonszol be bennünket a lakására Silvanus, akkor az utóbbiakkal lettünk volna kénytelenek tartani.

Silvanus valóban a legválságosabb pillanatban jelent meg. Silvanus akkor is megmentette volna őket, ha mások nem is jöttek volna segítségükre,

— így a sötétség leple alatt és a hirtelen meg-lepetésben bevonszolta őket házába és szállást adott nekik reggelig. Ágnes és Reparatus a szür-kület leple alatt, tetőtől-talpig köpenyükbe bur-kolva Silvanusnak és két markos fiúnak kísérete alatt tértek vissza a Via Nomentanára.

— Félelmetes vidék — helyeselt Reparatus.
— De ha nem akarsz visszamenni, mi lesz Diké-vel?

Valóban, mi lesz Dikével, akinek a szíve meg-törött és könnyekben olvadt fel ezen az estén és csúf s gonosz feje Ágnes mellén pihent, e finom, gyengéd és erős szív felett, amely kötelességének érezte megbocsátani azt a vért, amely régen ontatott.

Beszélgetés alig volt köztük. De a hangulat, amelyben elváltak, többet jelentett minden be-szélgetésnél.

— Nem! Semmiesetre sem hagyhatom őt el — jelentette ki Ágnes. — Az lesz a legjobb, ha érte küldök és idehozatom. Még most el fogom kül-deni Milviust és Deodatust érte. Legyen itt.

Emerentia lépett be hozzájuk sápadtan:

— Reparatus atyám és Ágnes úrnő! Milvius ma járt a városban és azt a hírt hozza, hogy a Forumon ma függesztették ki a Milánóból érke-zett császári ediktumot.

A villám, amire vártak, lecsapott. Már fél év óta emlegették ezt az ediktumot, mint ami meg fog jelenni. Már kétszázötven év óta jelengettek meg császári rendeletek, amik a keresztényekre vonatkoztak. Az elsők nagyon szigorúak voltak és a keresztények felkutatását rendelték el. Azonban az idők alatt annyira elterjedt a ke-reszténység, a népnek akkora rétege lett keresz-tény, hogy esztelenségnek látszott kiirtásukra vállalkozni. Azért lassankint enyhült az ediktu-mok szigora, sőt több császári rendelet egyene-

sen szabad és nyílt vallásgyakorlatot engedett a kereszténységnek. Ennek csak a Diokletianus-féle borzalmas keresztényüldözés vetett véget. De még ez után is enyhült a keresztényekkel szemben való hivatalos állásfoglalás, ami az előkelő pozíciót betöltő keresztények óriási befolyásának eredménye volt.

De most...

Az első idők borzalmai tértek vissza és az új császári parancs ismét a keresztények felkutatását tette kötelezővé: a keresztények üldözött vadakká váltak.

— És megjelent, — mondotta halkán Emerentia — megjelent az új cirkuszi játékokra vonatkozó rendelet is...

Vér a cirkuszban és vér az egész földön...

— Utolsó kísérlet — mondotta Reparatus, de Agnes a fejét csóválta.

— Lehet, hogy nem! Mi történik akkor, ha úgy lesz, mint a harmadik üldözésnél: akkor csak Rómában tízezrekről pár százra fogyott le a kereszténység száma.

— A Rossz örök munkája Isten országa ellen, — mondta szürke arccal Reparatus — imádkozál, hogy vége szakadjon.

— Imádkozom — mondta engedelmesen Agnes.

Olyan különösen csengett a hangja, hogy Reparatus nem tudta mire vélni a dolgot. De előfordult már máskor is, hogy ez az ezüstcsengő ünnepélyesebben hangzott, mint máskor és nem tűnt fel neki semmi.

Amikor Reparatusnak el kellett mennie, hogy Róma többi papjaival és magával Marcellinus pápával beszélje meg a változott körülmények miatt megváltozott helyzetet, Agnes egyedül maradt.

— Csak nagyon fontos ügyben jöjjetek be

hozzám — adta ki a parancsot a ház cselédségének. — Egyedül akarok lenni.

De nem volt egyedül.

Legbelsőbb szobájában, ahová még a szolgálóleányok közül is csak a legbizalmasabbaknak volt szabad belépniök, szétnyitott egy krétai mintázatú függönyt.

Vörös és kék négyszögek sorakoztak egymás mellé a függönyön, sárga alapon, vörös és kék körökkel váltakozva. Eppen olyan volt, mint bármely más szőnyeg, amit a pogány krétai aszszonyok szőnek. A szemlélőnek nem mondott semmit és valóban nem is akart semmit sem jelenteni.

De mögötte széttolható ajtószárnyak, mögöttük keskeny fülke. A fülkében két mécs között ezüstláncon súlyos ezüsből kovácsolt ezüstgalamb függött alá.

Az idegen szemlélőnek az ezüstgalamb sem jelentett semmit.

A galamb a görög ötvöskovács művészet remeke volt, a figura geometriai kiképzésével, vízszintesen széttáruló szárnyakkal, — látszólag afféle szobadisz, amilyen sok függött a római szobák falain. De benne volt valami: az a Valaki volt benne, aki földre szállt érettünk, a Testté lett Ige, Kenyér színe alatt. Eldugva és elrejtve a függöny, az ajtószárnyak és a kovácsolt ezüst mögé,¹ szerényen, a kenyeret átlényegítve ugyan, de annak mégis csak külsőségeiben: a Hatalom és a Lét ura, hogy megdöntse a belőle kisugárzó erőkkkel a cézárokat.

Ágnes letérdelt előtte és észre sem vette, hogy nem sokkal utána valaki kopogtat ajtaján.

¹ Az őskeresztény időkben a hívők lakásukban őrizhették, sőt nemesfém-dobozkában állandóan magukkal is hordhatták a Legszentebbet.

VII.

— Te akartad, hogy ez legyen — imádkozott Agnes forrón. — Te akartad, hogy ez legyen és mi nem tudjuk, mik a céljaid vele. Ide vetetted országodat ellenséges erők közé, a Rossz közé és engeded, hogy ellenálljon Neked, hogy az szembeszálljon Veled... Azt akarod, hogy vérünkből legyen kisarjadzott mindez, hogy a vérünk szenteljen meg mindent. Ha számít a te mérlegeidben ilyen apróság, akkor végy el cserébe engem, de ez legyen az utolsó áldozat, az utolsó üldözés a Birodalomban.

Igy imádkozott szétterjesztett karokkal, majd leborult a földre és mint valami élő kereszt fogta be a Legszentebb fülkéje előtti szőnyeget.

— Ime tudod, hogy kezdettől fogva a tied voltam. Hálás vagyok érte, hogy a tiéd lehettem, mert amint te Magad mondtad: „Nem ti akartatok engem, hanem én akartalak titeket.” De mostantól kezdve *egészen* a tied akarok lenni. Nem akarok lenni senki emberé és semilyen dologban, csak a tied. Fogadj el és jelezd, hogy elfogadtad!

*

... Mély és édes fájdalom, amely belehatol a szívbe, a szív húsába. Igen. Elfogadta.

És künn egyre erősebb dörömbölés az ajtón...

*

Agnes felkelt és szétnyitotta ajtajának zárját. Az ajtó hevesen csattant ketté és a méltatlankodás égő vörösségével belépett rajta Ementia.

— Ürnöm, — mondta elfulladtan és égő torokkaival — egy ember, aki...

— Én vagyok! — csendült fel egy, az éjt-

. . . akkor végy al cserébe engem . . .

szakából ismerős hang Ágnes előtt, oly keményen és csattanósan, mint mikor acélt ütnek acélhoz. — Én vagyok az a vakmerő, úrnőm, aki téged zavarni merlek.

A belső szobát megelőző helyiségen szilárdan és egyenesen tartott Ágnes felé az a férfi, aki az éjtszaka megfutamította támadóikat, de mégis félelmetesen hatott Ágnesre. Most is félelmetes volt, holott nem volt benne semmi ellenszenves sem.

Rangjának, a katonai tribunoknak díszöltözetét viselte, acél- és aranyékeivel, a határvidéki légiók harcias pompáját s emelt fejének tartásában, okosságában és erejében volt valami a fiatal farkaséból. S miközben csengő hangja tovább beszélt, mosolya is olyan volt, mintha valami farkas mosolyogna vakítóan fehér fogaival.

— Ime, úrnőm, — mondta — eltűnhettél az éjtszaka, de mégsem tűntél el. A sors kezembe adott, azt akarta, hogy egy fonál mentén megtaláljalak, — s én nem haboztam követni a fonalat: itt vagyok!

— Ki volt az, aki hozzám vezetett? — kérdezte Ágnes.

Nem akarattal volt, hogy a hangja olyan ellenségesen és hidegen csengett, de mégiscsak így jött ki a dolog. Corvinus azonban nem törődött a hidegséggel, amely a hangból felé csapott, hanem továbbfolytatta friss és erős hangján a maga farkasmosolyával.

— Köszönöm a kérdést, úrnőm. Ime, így történt: Együtt ültem barátaimmal ma délebed után, ugyanazokkal, akik velem voltak ma éjtszaka. És rólad beszélgettünk, azaz ismeretlen tüneményedről: hogy ki lehetsz, mert a barátaim, akik ismerik egész Rómát, nem ismernek téged. Engedd meg, hogy itt hasznát vegyem annak, amit annakidején az öreg Quintilius iskolájában reto-

rikából tanultam: egy szónoki fordulattal beszö-
jem magamat. Szóval ők ismerik Rómát, de én
azt nem ismerhetem, mert ifjúságomtól fogva a
határörvidéki légiókban szolgáltam és csak né-
hány hónapja, hogy ismét Rómában vagyok. De
furcsa, hogy ők sem ismernek, holott valameny-
nyien készek megesküdni: te vagy a legnagyobb
szépség, akit csak valaha láttak. Íme, tehát rólad
beszélgettünk és mit tesznek az istenek? A kapu-
som becipel hozzám egy rőt fickót, ugyanazt, aki
az éjjel bántalmazni akart és akit te karodnak
egyetlen tiltó mozdulatával jobban elriasztottál
magadtól, mint én tudtalak volna megvédeni.
Szóval becipeli hozzám a rőt fickót, aki a világ
legszemtelenebb mosolyával megkérdezi, ad-
nánk-e valamit neki és társának, ha elárulná, ki
vagy? És íme: megtudom tőle, hogy Róma egyik
előkelő nemzetségének utolsó sarja ilyen elzár-
kózottságban él, itt lakik. És mivel szegről-végre
rokonok is volnánk, dédapáink unokatestvérek
voltak, fel is kerestelek mindjárt, — íme, itt
vagyok. Őt zacskó aranyat adtam annak a Glabrio
nevű fickónak, hogy itt lehessenek!

Corvinus az örömtől sugárzó arccal mondta
el mindezt és csodálkozott rajta, hogy Agnes
arca egyre bíborabb és bíborabb színt ölt. Cor-
vinus csak behatolt ide, hányavetin és erőszako-
san, ahogy szokta és nem gondolt arra, hogy ez
sértő lehet.

— Igaz, — folytatta — el is felejtettem mon-
dani: én Corvinus vagyok, Aelius prefektus fia.

Ott állott Agnes előtt, mint valami mosolygó
fenevad, teljes öntudatlanságában minden tetté-
nek és Agnesnek is el kellett határoznia, hogy
keménységet nem használ: nem ért volna célt.

— Ül le, tribunus! — mondta barátságosan.

De Corvinus most már pontosan ellenőrzött mindent.

— Hohó, ifjú úrnőm és gyönyörű kis hűgom! Nem tudom, meg akarsz tisztelni azzal, hogy rangomon szólítasz, vagy távol akarsz-e tartani magadtól. Ha utóbbit akarnád, tudd meg: engem barbár erődítmények árcai és sáncai sem tartottak távol az ostromtól.

Jót nevetett saját tréfáján és a szeme felitta a vele szemben leülő kis alak minden mozdulatát; ahogy elrendezi ruhája ráncait és felé fordítja édes és asszonyos gyermekarcát.

— Tribunus és rokon, — mondta Ágnes, miközben arcán ismét megjelent az a bizonyos függőleges ránc — tribunus és rokon, nem tudom, mit hallottál felőlem, de nem kellett sokat hallanod rólam, hogy tudd: milyen szerencsétlen véget értek szüleim.

— Hallottam az egészet — mondta kertelés nélkül Corvinus. — Az a fickó elmondta, hogyan hallgatta ki beszélgetéseket az öregasszonnyal. Tudom, hogy az adta fel szerencsétlen szüleidet és hogy te ezért megbocsátottál neki. Én halálra korbácsoltatnám. De ha te megbocsátottál neki, ahhoz semmi közöm, jól van, te magad is azoknak a bizonyos keresztényeknek felekezetéhez tartozol, amint azt elmondták. Én megbocsátom neked. Csak egyre kérlek: ha annak a vén tesszáliai banyának megbocsátottad szüleid halálát, bocsásd meg nekem azt a sokkal kevesebbet, hogy így rád törtem. Amint látod, tudok kissé okoskodni is és nem feledtem el mindazt, amit az öreg Quintilius nádpálcával fejembe vert az iskolában! Ez egészen jó érv volt, nem?

— Nem bocsáthatok meg, — mondta Ágnes — mert nincsen szó haragról.

— Ez a beszéd! — villant fel egész pompá-

jában Corvinus fogsora, a maga éhes és könyörtelen farkasmosolyával. Te nem haragszol, ez nekem elég arra, hogy...

De amit mondani akart, nem tudta befejezni, mert egészen megzavarodott Ágnes tekintetétől.

Az okos, szürke szemek nyugodtan és távolian néztek rá és Corvinus megérezve a metsző idegenséget, zavarba jött és elhallgatott.

VIII.

— Szóval tudod, hogy mi vég érte szüleimet, Corvinus — mondta barátságosan Ágnes. — De ha ezt tudod, nem csodálkozol rajta, hogy mint magános fiatal leány, akinek magános nagybátyján kívül senkije sincsen, nem él nagyvilági életet.

— Ez rendben van — érvelt vissza Corvinus. — Azt hiszed, hogy nekem tetszenek ezek a kifestett arcú és aranyozott körmű babák, akikhez barátaim visznek. Örülök, hogy így és ilyennek látlak, mint amilyen vagy. De az régen volt, hogy szüleid elhaltak. Te akkor csecsemő voltál, most hajadon lány vagy. És az én anyám, mint rokon is, örömmel vesz pártfogása alá.

— Látom, hogy milyen vagy — mondta szílán Ágnes. — Hevesen és egyenesen törsz célod felé és egyszer már ki is mondtad volna, mit akarsz velem. Még a mostani beszélgetésünkben is rákerülne a sor. Mondd hát ki, amit akarsz!

Corvinus felállt:

— El akarlak téged venni feleségül — mondta sápadtan és most rá se lehetett ismerni a bőbeszédű, erőszakos katonára. — El akarlak venni téged — ismételte meg még egyszer bizonytalanul.

Egyetlen szó hallatszott rá válaszul, olyan csengőn és mélyen, ahogyan a fémgolyó koppan az ezüstitál mélyén:

— Elkéstél!

Corvinus leroskadt székébe.

— Már van valaki? — kérdezte. És amikor nem kapott választ, vadul felugrott:

— Hát akkor elveszlek tőle — kiáltott fel és ott állott pogány és római göggyével, embertelen erőszakosságával Agnes előtt, mint valami fiatal állat.

— Tőle nem vehetsz el — utasította el őt Agnes, és a fiatal katona felkiáltott:

— Majd meglátjuk!

Volt valami dacosan gyermekes ebben a fenyegetésben és egyáltalában nem érzett komolynak. Úgyhogy Agnes sem érzett belőle mást, mint egy megalázott, hiú kamasz bosszankodását. Furcsa, hogy ő, a gyermeklány érettebb volt, mint ez a kor szerint már férfivá lett fiatalember; a lélek fejlettsége és érettsége volt ez.

Ez előtt zavarodott meg most ismét Corvinus.

Zavartan és megalázva hátrált ki a szobából és alig tudta összeszedni magát Tiburtius, Gracchus és Cassius előtt, akik elkísérték őt idáig és a ház előtt sétálgatva várakoztak rá.

— Nos? — kérdezték egyszerre mind a hárman és kíváncsian várták, lesz-e eredménye Corvinus mértéktelen reménykedésének.

— Büszke és önfejű a kicsike — hazudott zavartan Corvinus. — Dehát én nem hagyom magamat.

— Mit csinálsz? — kérdezte Gracchus.

Corvinus vállat vont:

— Egy kicsit megijesztem a kicsikét — mondta és felnevetett éles farkasnevetésével. Már egy félóra múlva sírni fog és könyörögni nekem. Majd meglássátok!

És valóban: Corvinus nem gondolt semmi

másra és semmi többre, mint hogy „megijeszti” kissé Agnest.

Egy óra múlva, amikor Reparatus visszaért a pápától, kisírt és sápadt cselédek fogadták Ágnes házában: nem sokkal előbb fogták el őt és vitték börtönbe.

Az öregember előtt sötét lett a világ. A szédlés körötte felrémlő fekete mélyein át egy hangot hallott, csengő, határozott és szokatlan hanglejtéssel:

— Igen, imádkozom!

*

Oly furcsa volt, mint valami álom: végighaladni a városon a nyers gall katonák kardjai és lándzsái közt, végighaladni a város bámulata és moraja közt — téli alkonyaton, amelyben jeges szél fújt és az ember mégsem fázik, amikor a köveken lépdel. Azaz Ágnes nem is köveken lépdel, hanem úgy tetszik: forró és vörös szőnyegen; azok vérén, akiké *nem* fog kiomlani, mert ő megváltja őket az áldozattal.

— Elfogadta! — zsongott benne, mint valami imádság, amikor felrivaltak az őt közrefogó csapat trombitái a capitoliumi Jupiter temploma alatt. — Hallod? Elfogadta.

A meredek Capitolium hegyoldal felett álomszerű szépségben trónolt fenn a márványtemplom és a fehér görög márvány a lenyugvó nap sugaraitól volt vörös.

— A Bárány vére, a többi mártírok vére és az én vérem elvegyülnek és tisztára fogják mosni a pogány Rómát — gondolta és a szíve tele volt forró alázattal és hálával.

— Nagyon szerethet, ha ilyen hamar elfogadott.

Ütemesen döngenek a katonák nyersbőrbakancsai, közülük nem hallatszik ki a vékony,

finom tesszáliai bőrsaru szinte nesztelen lépte. És ő mégis úgy érzi: ezek a gyenge léptek megremegtetik a meredek Capitoliumot.

— Krisztus temploma fog állani ezen a helyen! — jövendőli meg a két okos és szürke szempár méltósággal a Capitoliumnak. — Őt fogod hordozni!

A tömeg egyre nő és sokasodik körülöttük. Rómát mint a futótűz járta be a hír, hogy a város egyik legelőkelőbb és legrégibb családjának lányát elfogták, mivel keresztény, és börtönbe vetik. A leszakadni készülő üldözésnek első feltornynosuló hulláma volt ez. A legnemesebb római vért sem kíméli a császár, ha arról van szó, hogy rendet teremtsen a Birodalomban.

Corvinus és társai éppen készültek valahova, amikor a Colosseum mellett összetalálkoztak az Ágnest vivő csapattal és az őt kísérő tömeggel.

— Te, Corvinus! — lökte meg őt Gracchus. — Nézd csak! Nem Ágnes az, aki itt megy?

Corvinus elsápadt.

Nem ilyennek akarta és tervezte ő ezt a dolgot, hanem egyszerűnek, kisebbnek. Azt hitte, hogy Ágnest titokban, feltűnés nélkül börtönbe viszik a katonák; apja és ő majd a szívére beszélnek. De hát ez lett belőle: a világ fővárosának legnagyobb eseménye, amiről majd a császár is értesül. Gyerekes bosszújában meglökött egy kereket és a gépezet menthetetlenül elkapta Ágnest. De még talán lehet rajta segíteni, ha apjához siet.

Elragadta a düh.

— A gyaloghintót, a gyaloghintómat! — kiáltotta magából kikelve a hat rabszolgának, akiket elsodort tőle a tömeg a gyaloghintóval együtt.

Azok lassan odaküzdötték magukat hozzá.

— Nem lehet, uram, haladni ekkora tömegben — mondta alázatosan a rabszolgák vezetője.

— Korbáccsal törjetelek utat magatoknak — mondta rekedten és belevetette magát a gyaloghinto párnái közé.

A következő pillanatban a tömeg vadul kezdett hullámsani köröttük és visszatorlódott előlük, mint a szétváló tenger. A prefektus fiának rabszolgái a hosszú vizilóbőr korbácsokkal vágtak maguknak véres utat a tömegben és a gyaloghinto fel és alászállva a torlódás hullámain, előrerohant.

Idegen és félelmetes hang kísérte: a Colosseum oroszlánjai üvöltöttek utána a jeges és véres római alkonyatban.

IX.

— Nem jön! — mondta az öregasszony panaszosan és belebámult a háromlábú ércdedény paraszába, amely előtte izzott.

— Nem jön, pedig megígérte tegnap!

Dél óta várt a délutáni látogatásra; de a látogató nem akart érkezni. Az öregasszony komoran üldögélt az ágy szélén, körülötte a sötét és hideg odú, félig telve a parázs enyhe, lágy vörösségével és szűrő füstjével. Graeca sokáig várt.

Végül elvesztette türelmét és áttipegett Arbius és Glabrio ajtajához, de zárva találta.

A zörgetésre egy másik szomszéd ajtaja nyílt ki. Acilius volt, etrúiai eredetű felszabadult rabszolga, aki felszabadulása után zöldséggel kereskedett és az így szerzett pénzen váltotta ki szintén volt rabszolga feleségét. Szorgalmas, csendes ember volt, aki már erősen öregedett és nagyon szerette feleségét és kicsiny gyermekeit.

— Nincsenek itthon — világosította fel az

öregasszonyt Acilius. — Valahonnét sikerült pénzt szerezniök és most bizonyára annak nyakára hágnak valahol.

— Pedig el akartam őket küldeni valahova — mondta Graeca panaszosan. — El akartam küldeni valakihez, akit várok!

Acilius vállat vont és vissza akart vonulni lakásába. Mi köze hozzá? Nem szerette a vén tesszáliai varázslónőt és gyanúsak találta annak ügyeit. De Graeca nem engedett.

— Nem mennél el oda, Acilius? Megfizetném a fáradságodat.

Acilius kedvetlenül mormogott.

Hideg, szürke alkonyat volt; mire visszaér, vaksötét lesz és ő nem szeretett magánosan kóborolni a szurokfekete, gyanús sikátorokban. Gyerekeit is vonakodott egyedül hagyni, meg feleségével éppen a körül való tervezgetésekbe voltak belemerülve, hogy félretett pénzükből rabszolgát vesznek. Jobban esett hát visszamenni a meleg tűzhely mellé, mint az öreg és fősvény Graeca számára üzeneteket hordani a Tiberisen túlra.

Éppen be akarta tenni ajtaját, amikor Graeca keze után nyúlt.

— Ide hallgass! — mondta neki a vénasszony. — Ide hallgass! Én nem tudok elmenni. De te menj el, — Ágnes úrnő házát keresed a Via Nomentanán. Ágnes úrnő házát, érted? Megmondod neki, hogy én nagyon várom. Megmondod, hogy elmennék én magam, de nagyon bánt a reuma és hogy öreg vagyok. Pénzt adok a fáradságodért. Sokat!

Egy kicsiny zacskót nyomott Acilius tenyerébe. A zöldségeskőfa pénzolvadásban gyakorlott markai azonnal megéreztek az ezüst súlyát és forróságát a halhólyagon át.

De hiszen ez fejedelmi ajándék ezért az

útért... És meg lehet venni rajta azt a rabszolgát, amelyről csak ábrándoztak feleségével együtt.

Azonnal nagyon alázatos lett.

Azonnal megyek — mondta rohamos előzenységgel. — Azonnal megyek. Csak előbb meleg köpenyt kerítek. Mondd el pontosan még egyszer, mit üzensz?

Nemsokára útban volt a hideg és szeles utcákon át, Graeca pedig megnyugodva és türelmetlenül leste a szobája ajtaján levő kerek nyíláson át, mint hal meg az alkonyat véresen és szürkén Róma felett.

Köröskörül lassan elhalt az óriási külváros zaja; a szél és a hideg mindenkit bekergettek lakásukba. Várt, sokáig várt, bele a legmélyebb éjtszakába. Közben elálmosodott és elaludt, közben többször felriadt, minden zajra, amely a lépcsőn hallatszott. De a lépések idegen lépések voltak és elhaladtak ajtaja mellett. Néha faszenet rakott a parázsra, hogy ki ne hűljön a szoba fojtó melege, — minden pillanatban kész volt arra, hogy mécsest kell gyújtania s a kedves arcba tekinthet és láthatja Ágnest, aki megbocsátott neki szüleinek vééréért s levette róla életének szörnyű terhét.

Lassú, súlyos férfileptek közeledtek; megismerte: Acilius lépései voltak. Acilius lépései bizonyára elnyelik azoknak a könnyű lépteknek neszt, amivel Ágnes lebeg felfelé a lépcsőkön.

Graeca izgatottan ült fel az ágyon és reszkető kezekkel tartotta a parázshoz a gyertyát, hogy világosság legyen, mire Ágnes odaér hozzá. De fáradt és öreg kezei bizonytalanul ingadoztak a faszén fojtó kékes lángjai felett; a gyertya nem akart meggyulladni.

A lépések megállapodtak az ajtó előtt, amely kinyílt és beáradt rajta a holdfény, egész vakító

és jeges ragyogásában. Acilius egyedül állt az ajtó előtt és így szólt:

— Ebben vagy, Graeca?

A holdfény vakító, kísérteties világossággal áradt el mögötte és a házak lapos tetőin; innét Graeca ajtajából, amely az egyik legmagasabb bérház meredek lépcsőjére nyílt, messze lehetett látni.

Graeca csak nagy szorongással és sokára válaszott:

— Ebben vagyok — mondta mély hangon. — Hol van Ágnes úrnő? Nem jött veled? Üzent valamit?

— Nem üzent semmit — mondta Acilius különös hangsúllyal és belépve, betette maga után az ajtót. A szobában sötét volt, csak a parázs fénye világított vörösen. És Acilius még a zárt ajtó mögött is csak suttozni mert.

— Ágnes úrnőt ma elvitték a katonák — mondta halkán. — Ágnes úrnő keresztény!

Acilius kutatva nézett előre, hogy lássa, hogyan érinti a hír Graecát. De annak körvonalai még sem mozdultak, amint a parázs vörös fénye mögött az ágy szélén üldögélt.

Sokáig volt csend, végül Acilius tovább folytatta:

— Mivel azt hittem, hogy többet is akarsz tudni róla, elmentem a mamertinusi börtönökhöz, ahova vitték. Sokáig kellett körülöttük ólálkodnom, végül is az örök, akiknek feltűnt, hogy ott csavargók és utána kérdezek, gyanúba nem vetek. Sikertült elmenekülnöm előlük. De annyit még megtudtam előzőleg, hogy Ágnes úrnőt a prefektusi palotába viszik!

Acilius szolgálatkészségéből kirítt a megfizettség. Meg akarta szolgálni a zacskó ezüstpénzt — és meg is szolgált. Graeca reszketve emelkedett fel erre a hírre:

— A prefektusi palotába viszik?

— A prefektusi palotába viszik — visszhangozta Acilius.

Mindkettőjük szava tompán hangzott a sötétség mélyén derengő vörös fényben, olyan komoran és vészesen, mint amilyen komor és vészes híre a prefektusi palotának volt Rómában. A kormányzó kemény ember volt és acélos kézzel akart rendet teremteni Róma csőcselék népének elvadultsága és szakadatlan gáztettei mögött. Palotájában külön börtönöket és kínzótermeket rendeztetett be és ezekről szörnyű hírek szállongtak mindenfelé. Nem elégedett meg a szokásos bakó-személyzettel, hanem saját néger és szíriai rabszolgáiból szervezett kínzókat a bűnösök számára. Ágnes hófehér, szinte átlászó fehérsége sötét négerrek ütésre emelt korbácsa, kínzásra megtüzesített izzó vaseszközei közt világít ebben a pillanatban. Graeca ezekre gondolt, amint a tűz paraszába bámult.

Megborzongott — szinte megvonaglott a kintől és a rettegéstől. Hát ő is? Ágnes is a szülei után ugyanarra a sorsra?

Most ott áll a tűz és a kín vasai között, megtüzesített harapófogókkal marcangolják szét a testét. Nem! Ezt nem lehet engedni!

Felállott.

Most ismét a régi Graeca volt, tagjaiból eltűnt a vénség és a köszvény. *Rómában minden eladó* — járt eszébe a híres mondás. És ő mire használná fel a padló üregében őrzött aranyakat, amiket varázslással szerzett, — mire használná fel másra, mint Ágnes kiszabadítására.

— Ide hallgass, Acilius — mondta szilárd hangon. — Fogd azt a másik zacskót és vidd be feleségednek. Ebben arany van. De érte el kell kísérned a prefektusi palotához. A többit majd meglátjuk ott.

Igy indult el Graeca az úton, hogy megengesztelje a kiontott vért.

X.

Az óriási terem sötétjének mélyén szinte elveszett a fény, amely az egyik sarokban égett. Az, aki messziről nézte, úgy látta, hogy egy fiatal, fekete rabszolgafiú kinyujtott kezében ég a mécs; csak a rezzenéstelenül kinyujtott kar, a merev és fénylő test árulták el, hogy a háromcsőrű görög mécses egy sötétre égetett bronzszobor kezében ég.

A fény egyenesen a prefektus íróasztalára világított. Éles, fehér lobogásában a prefektus fel és alá sétált a padló mozaikból kirakott kövein, amelyek langyosak voltak a bennük vezető csövek melegétől. Fia keservesen, összetörve üldögélt az egyik karosszékekben.

— Szóval nem lehet megmenteni — mondta Corvinus kétségbeesve.

A prefektus vállat vont:

— Csak abban az esetben, amire magad is számítottál — mondta hűvösen. — Csak akkor, ha a lány megtagadja a maga keresztény isteneit és áldozik a császár szobra előtt. Vagy ha feleségül megy hozzád. Mint asszony, jog szerint a te hatalmad alá tartozik és kizárólag neked szabad felelősségre vonnod őt. Te természetesen nem fogod... Legjobb volna idehozatni! En számítok arra, hogy megijed, ha megmutatjuk neki a kínzóeszközöket. És arra is kész lesz, hogy feleségül jöjjön hozzád...

— Akkor hozasd ide — mondta nyugtalanul Corvinus. — Várj! Legjobb lesz, ha köpenyt veszek és magam vezetem a csapatot.

A prefektus bólintott.

Komor, szótlán ember volt, olyan nyers, érdes

és erőszakos, mint valami reszelő. Mielőtt Róma kormányzójává lett volna, Észak-Afrika kormányzója volt és ott szokta meg a kegyetlenséget és erőszakot. A régi karthágói pogányság titokzatos és babonás vallásának maradék papjai befolyásolták őt a keresztények ellen és hirhedtté tette őt az a szörnyű keresztényüldözés, amit császári rendelet nélkül a saját kezdeményezésére folytatott tartományában. Talán az egyetlen valaki, akit szeretett, a fia volt; benne, még érintetlenül és sokszor gyerekesen, a saját hatalmas és erőszakos gőgjét látta kibontakozni.

Mindent megengedett neki; amikor fia szólt, azonnal elfogatta Agnest és most kész volt arra, hogy a lányt idehozassa. Majd megfélemlítik a fekete núbiai rabszolgák...

Berendelte a szolgálatot teljesítő századost és fiát mellé beosztva elküldötte őt embereivel együtt a mamertinusi börtönökhöz, hogy idehozza Agnest.

Corvinus jól beburkolódzott köpenyébe és mélyen arcára húzta a városi sisakot, hogy Agnes fel ne ismerje őt. A szeles, tiszta, holdfényes éjszakában hideg volt, a lehellet füstfelhőként szállt fel a katonák szájából, amikor végigmentek Róma utcáin. Corvinus fázott meleg köpönyegében, de nem a hidegtől, hanem az Ágnessel való találkozástól.

A mamertinusi börtön még a királyok korából származó otromba kőépület volt; ferde bástyafalai önmaguk árnyékában feketén meredtek fel a holdfényben. Az őrség tisztjével elintézték a lány kiadatását és Corvinus a vele jött centuriót küldötte be, hogy kihozza Agnest a börtönhelyiségből. Ő maga nem mert bemenni, mert félt, hogy Agnes a hangjáról felismeri.

— Hol van, melyik helyiségben? — kérdezte az őrség éjszakai tisztjét.

— Az alsó börtönben — mondta közömbösen és álmosan a rezesarcú, idős tiszt.

Az alsó börtönök a föld alatt voltak, közvetlenül a Cloaca Maxima fölé építve; csapóajtó is nyílt oda, de egyébként is: a Nagy Csatorna döglletes büze és nedvessége felszivárgott az ősrégi börtőnpincébe. Aki egy-két napot itt töltött, gyógyíthatatlan lázba és belső mérgezésekbe esett, ha addig ki nem végezték.

— Kik vannak még ott? — kérdezte megrendülve és lelkiismeretfurdalásoktól mardosva Corvinus. Ágnes a legmélyebb börtönhelyiség pestises levegőjében, ahova ő juttatta...

Az őrség tisztje közömbösen dörzsölte arcának borostáit bütykös kezével:

— Rablók és gyilkosok. Férfiak és nők vegyesen. Tegnapelőtt hoztak be néhány méregkeverőnőt. Egy-két keresztény is van ott.

— Azonnal vezess oda! — parancsolta megrettenve Corvinus. — Látni akarom!

A tiszt kedvetlenül kísérte végig a folyosón a prefektus fiát. A folyosóról jobbra-balra vasrácsok nyíltak, mögöttük fülledt bűz és horkolás tört ki. A folyosó egy roppant terembe torkollott; itt a könnyebb rabok voltak, — mind aludtak a mennyezet közepéről láncon lecsüngő roppant vasmécses füstölgő, majdnem fekete fényében. Róma rongya volt, ijesztő népsöpredék, az álom merevségében elnyúlva a földön. A terem közepén a tiszt megállította Corvinust.

— Itt, uram!

Hatalmas, négyszögű nyílás volt előttük és a tiszt karonfogta, belevezette a sötétbe a tájékozatlan és bizonytalan Corvinust. Rendes kőlépcsők vezettek az alsó terembe, amely ugyanazt a képet nyújtotta. Itt is elnyúlva heverő emberek rothadt szalmán és rothadt rongyokban. S a terem közepén másik nyílás.

Ez vezetett a tulajdonképeni mélyebb tömlőbe, ahol Ágnes volt.

— Le akarsz menni mégis? — kérdezte a tisztt.

— Csak lenézni! — válaszolta elfogult hangon Corvinus és alátekintett a mélybe.

A kerek aknán fény és füst szállott fel: a lenn égő mécs fénye és füstje s fehéres gőz: a Cloaca Maxima felszivárgó pestises gőze, amelytől szinte elájult Corvinus. S mintegy a fénytől és a gőztől felsodorva, halk ének is ömlött fel a kerek nyíláson:

A keresztények, Ágnes köré gyűlve, éjtszakai imádságukat énekelték a mélységben.

*

— De profundis ad te clamavi, Domine! — mondta az ének és Corvinus kihallotta belőle azt az ezüstös csengésű hangot, amelytől egyszerre megreszketett. A fogai vacogtak, pedig meleg, nehéz köpeny volt rajta és a börtönben szinte elviselhetetlenül forró volt a párás levegő. Ágnes lenn állt a mélységben a nedvességtől rothadó téglá- és fapadlón és imádkozott a többi keresztények közt s körülöttük ott térdeltek a gyilkosok és méregkeverők.

— Hogyan hozhattad ide? — kérdezte szemrehányóan a tisztt. — Vannak más helyek is!

A tisztt vállat vont:

— Őszintén szólva, aggódtam, Uram! Már a megérkezéskor tudtam, hogy a fiatal hölgyet a prefektusi palotába viszik majd. És íme: egy gyanús férfi ólálkodott a börtön körül és Ágnes úrnő után kérdezett. Ne haragudj, de ha aranyakról van szó, az embereim nem túlságosan megbízhatóak. Valaki meg akarja szöktetni őt. Erre gondoltam és mivel fejemmel felelek, a fontosabb foglyokat ide hozattam. De még meg is

köszönte, mert amint mondotta: itt testvérekre talált!

Corvinus jobban megnézte, kik azok a testvérek. Rongyos aggastyánok és öregasszonyok voltak.

— Örültség — gondolta. De a következő pillanatban már a féltékenység támadt fel benne: ki lehet az az ismeretlen férfi, aki meg akarja menteni Ágnest?

Ajka kemény lett és leintett a mélybe a centúriónak, aki úgy látszott: nem tudta eddig a keresztények imáját félbeszakítani.

— Gyere! — kiáltotta nyersen a centúrió és szóval való kérdés helyett durván meg akarta markolni Ágnest. De az kitért előle és felállt. Szó nélkül is volt benne valami parancsoló, — s a centúrió előre indult, feljött a szinte falmeredek kőlépcsőkön, utána Ágnes.

Nem ismerte meg a köpenybe burkolt és eltakart arcú Corvinust; azt hitte, hogy csak egy, az ő elvitelére rendelt közkatona. A csoport közrefogta őt és kikísérték a szabadba. Ágnes ott állt könnyű fehér ruháival a jeges éjtszakában.

Ezt már nem tudta elnézni Corvinus, odalépett mellé és levette köpenyét, rá akarta teríteni a vállára. Ebben a pillanatban felismerte őt a lány.

Évek, hosszú és rettenetes évek teltek el még ezután, de Corvinus sohasem feledte el, még akkor sem, amikor már harminc éve remete volt a líbiai sivatagban: nem feledte el ezt a mozdulatot.

Ágnes kiegyenesedett a katonák fáklyái és lándzsái közt, kiegyenesedett fehér ruhájában, gyöngéd és finom termetével, amely olyan volt, akár a kardpenge. És karjának egy mozdulatával elhárította magától a meleg köpenyt.

Corvinus intett a csapatnak, hogy indulhatnak.

— Még a köpenyem sem kell neki — mondta

magában és érezte, mint száll fel benne a düh és gőg és megtölti ereit. — Össze kellene kötöztetni kezeit és erőszakkal tenni rá a köpenyt.

De nem merte, hanem megalázva reszketett és félve kullogott Ágnes után, mint valami megvert iskolásfiú. S a szíve gyűlölettel és epével volt tele az iránt, akit meg akart menteni.

XI.

— Ülj le! — mondta Ágnesnek nagyon barátságosan a prefektus.

Ágnes ott állt a nagyteremben, a prefektus íróasztala mellett, mögötte a katonák komor csapata, előtte a nagyhatalmú kormányzó, magas termetű, komor férfi, teljesen borotvált, őszülő fejjel. Keskeny és kemény ajkai alig mozdultak meg beszéd közben és úgy látszik, nem is szeretett beszélni, inkább gesztusokkal parancsolni, mert intett a többieknek és hármasban maradtak Corvinusszal.

Az, akiről azt hitte néhány pillanatig, hogy a negyedik, a rabszolgafiú bronzszobra, mozdulatlanul világított mellettük a kezében tartott mécsessel. A fény csillogva hullámozott köntösének fémredőin.

Köröskörül pogány pompa: istenképekkel zsúfolt tarka mozaikpadló, egy fülkében apró bálványszobrok s egy emelvényen, mint valami kis oltáron a császár hermája: fejben végződő oszlop, rajta Maximinus, a thrák parasztból és zsoldosból lett császár, otromba és éles arcvonásaival, amint felvetett ajka zsarnoki göggel uralkodott a termen. Előtte kis ércedényben parázs és róla a tömjénfüst kék csíkja szállt illatosan a magasba.

Előtte kellett az áldozatot bemutatnia.

A prefektus észrevette Ágnes pillantását.

— Csak ennyi az egész — mondta könnyedén mosolyogva, azzal az erőteljes és határozott udvariassággal, ami annyira jellemzi az erősakaratú embereket. — Csak ennyi az egész, kislányom! — S az asztalon lévő ezüstszelencéből felkapott egy tömjénszemet. Megmutatta Ágnesnek és a parázsra dobta. A parázsra dobta és a felett szélesen gomolyogni kezdett a füst, majd széles oszlopban felszállt és eltakarta a császár merev bronzarcát.

Ágnes megremegett.

Belső reszketés volt az, ami kiütközött rajta. Az előző éjszaka fáradsága, a második nap óta való álmatlanság, az élet távoli intése, amely álmot és hajnalt kínál... és látta, hogy két férfi lesi őt: az egyik rettenetes és könyörtelen erővel, a másik rettenetes és könyörtelen vágygal.

— Fázol — mondta a prefektus udvariassen. — Hozzatok valami melegítő italt. Forralt bort talán?

Szeméből élesen és figyelve az erő és erőszak nézett Ágnesre. Ez a férfi nem haboznék elkábítani őt, csak hogy...

— Tehát nem! — mondta villámgyorsan a prefektus. — De talán ezt a kis tömjénszemet... — és mosolyogva kínált egy morzsányi gyantát. — S ha a többiek bejönnek, megismétled. Mondanod sem kell semmit. Az egésznek csak az a jelentősége, hogy megszabadulsz a zaklatástól. Utána olyan keresztény maradsz, amilyen eddig voltál. De *téged* nem engedhetlek el e kis szertartás nélkül. Előkelő vagy, az esetről, sajnos, egész Róma tud, a császár is értesül róla és így nem bocsáthatlak el e nélkül, mert magam is a fejemmel játszom.

— Hallgass rá! — mondta rekedten Corvinus és hangján érzett az izgalom.

— ...Egy kis gyanta... és... — mondta Agnes mellett egy halk hang s ő tudta, hogy a Kisértőé.

Nem! A vértanúság nem megy nagyvonalú és hősie gesztusokkal, az embernek mégis meg kell küzdenie önmagával.

Agnes sápadtan mosolygott. Mosolygott a prefektus, Corvinus és a Kisértő felett. És elhárította a felé nyújtott tömjénzemecskét. Ebben a pillanatban úgy tűnt fel a prefektus és Corvinus előtt, mintha valami fehér fény kezdene belőle sugárzani. Lehet, hogy káprázat volt: a mécses olyan tiszta, hőszerű fénnel égett és minden fény órá sugárzott, talán az volt az a sápadt derengés, amely körvonalai és arca köré vetődött.

— Nem! — mondta határozottan.

A tömjénzemecske kihullott a prefektus kezéből és alig hallhatóan koppant a padlón. De úgy rémlett, mintha a halál hullott volna alá a prefektus kezéből.

— Nem bánom — mondta a prefektus. — Előbb úgyis meg kellett volna mutatnom ezeket a dolgokat — és a homályba intett, ahol nem látszott semmi. Most már egy ezüstgolyó volt a kezében és azt beledobta az asztalán álló kis ezüstkálba.

A csengő hangra fáklyás emberek kezdtek beözönlenni az ajtókon. A terem megtelt fénnel és vörös lobogással.

Egy roppant termetű néger felszította a terem háttérében álló üstök alatt a tüzet. Az egyikben forró olaj kezdett gőzölgni, a másikban ólom; egy másik néger kihúzta a parázs közé dugott hegyes vasat és megpörgetve kört írt a levegőben. A vas izzó vége pattogó, fehér szikrákat szórt szét.

Voltak ott más kínzóeszközök is: úgyszólván mind bonyolult gépezet.

Ágnes ismét megremegett.

— Csak mutatjuk! — mondta mosolyogva a prefektus. — Csak mutatjuk, kedves gyermekem! Bűn volna hozzányúlni velük olyan szép és gyöngéd gyermekhez, mint amilyen te vagy.

Ágnes ajkai hangtalanul mozogtak:

— Erősíts meg engem, csak Te erősíthetsz meg engem — imádkozott Ágnes. — Az emberi erő itt elfogy a könyörtelenség e nagysága mellett, amit ezek az eszközök mutatnak. Én senki sem vagyok és semmi sem vagyok. De ha te akarod... és ne feledkezz meg róla, hogy a tied vagyok, mert én sem feledkezem meg róla...

Ebben a pillanatban ismét úgy rémlett a prefektusnak és Corvinusnak, hogy megint látják a fehér derengést Ágnes körül. De a prefektus azt hitte, hogy a szeme káprázik a kései órán való fennlét miatt.

Fáradtan intett az embereknek, hogy menjenek ki. Értelme utolsó erőit összeszedte az utolsó támadásra.

— Elfelejtkeztem valamiről — mondta nyugodtan Ágnesnek. — Nem kényszeríthetünk rá, hogy még csak színleg is megtagadd hitedet. Amint előkelő vagy Róma nemzetségei közt, előkelő vagy a keresztények közt is. Már csak azért se tagadhatod meg hitedet, hogy meg ne rendítsd hittestvéreid százait vagy ezreit. Te ezt sem akarod megtenni, ugye?

— Csak egyik ok — mondta szilárdan Ágnes. — A főokom más: saját magam miatt nem tagadhatom meg hitemet!

— Szóval még ez is hozzá — mondta a prefektus és könyörtelen ereje úgy fonódott rá Ágnesre, mint valami acélkígyó. — Még ez is

hozzál De én nem is kívánom tőled ezt: egyszerűbb megoldás van. Feleségül mész a fiamhoz. Agnes hallgatott.

— Ne gondolj semmi csalafintaságra — magyarázta higgadtan a prefektus. — A dologban nincs semmi csalás vagy kényszer. A feleség egészen a férj hatalma alá esik és bármely törvényszéknek csak akkor van joga eljárni ellene, ha a férj jelenti fel őt. Ő természetesen nem fog feljelenteni.

— Esküszöm neked — mondta rekedten Corvinus — és a te isteneidre esküszöm előre is, hogy én is kereszténnyé leszek.

Ez pogány eskü volt, de a fiatalemberen látszott, hogy őszintén beszél. És amint Agnes végignézett Corvinuson, fel kellett benne támadnia annak a gondolatnak, hogy milyen jó volna ezt a nyers, pogány erőt átítatni Krisztussal. És lehetne is. Eppen Agnes barátnői közül is voltak olyanok, akik pogány fiatalemberekhez mentek nőül és megtérítették őket.

Agnes nagyot és mélyet lélekzett. A lélekzétvételtől megremegtek ruhája redői, — most már nem kereszténysége ellen folyt a harc, keresztény maradhat bátran és büntelenül.

De számára ott volt a fogadalom, amit Krisztusnak tett: hogy övé lesz és senki másé, — és most ezt a fogadalmat kellett megtörnie vagy vérrel megpecsételnie.

XII.

— Gondolkodol — mondta lágyan és rábeszélően a prefektus. — Nem érdemes tovább gondolkodnod. Ime: ezennel én ünnepélyesen megkérem fiam számára kezedet.

A palotának és éjtszakának falain túl a szabadság és az élet intett Agnes felé. Lányok, akik

virágot szórnak útja elé, gyermek, akinek karja nyaka köré fonódhatik. Minden lányban megremeg egyszer az Örök Asszony és Ágnes most tiszta fejfel állta ennek szédületét.

De még mielőtt szólhatott volna, a prefektus odadobta az utolsó kockát.

— Ne szólj! Ne dönts még! De ha a fiam felesége leszel, esküszöm neked: nem fogom vallatni a keresztényeket Rómában. Hatalmas pártfogót találtok bennem.

A legutolsó érv volt ez, a legerősebb és több érv nem volt hátra.

— Hátha ezt akarta Isten! — suttogta mellette a hang. — Te mindig azt érezted, hogy te vagy hivatva testvéreidet az üldözésektől megváltani. Most megválthatod őket. Biztosan. Hogy mersz olyan vakmerő lenni, hogy azt gondolod: a te vértanúságod biztosan megváltja őket?

*

Maga elé meredt mintegy álomban és holt csend volt. A bronzfiú kezében sercegeve égett a mécs és a pillanatok mint égő cseppek hulltak alá az úrban.

És Ágnes úgy érezte, hogy a kegyelem, amely eddig mögötte állt, magára hagyja őt. Akaratát nem befolyásolta semmi: a maga akaratából kellett megtartani vagy elvetni fogadalmát, földi asszonnyá válni vagy szentté és vértanúvá, a tisztaság vértanújává.

A mérleg csak egy pillanatig ingadozott. Ágnes, a földi lány megszűnt e pillanat után és már Szent Ágnes volt, aki körül önként bomlottak fel csodákká a természet erői.

*

— Megtisztelsz az ajánlatoddal, prefektus — mondta szilárdan. — De sajnállak, nem fogadhatom el fiad kezét. Már késő.

A prefektus leült.

Agnes el volt készülve rá, hogy az eddigi símaságot őrzöngő dühkitörés fogja felváltani. De ezt könnyebb lesz kivédeni, mint a szörnyű, erőszakos és céltudatos símaságot.

De a prefektus őszinte volt:

— Megalázol — mondta neki megtörve. — Én szeretem a fiamat, ő az egyetlen, akit szeretek és miatta előre szerettelek téged is. Mindenre kész voltam miattad.

— A másik! — mondta rekedten Corvinus és a prefektus értelmetlenül bámult rá.

Corvinus tele volt a megalázottsággal, mint valami gőzzel. Eddig bírta és engedte apját maga helyett beszélni. De most elvesztette lába alól a talajt.

— És mit szólnál ahhoz, büszke hölgy, — kérdezte metszően — mit szólnál ahhoz, ha megaláználak? Mit szólnál ahhoz, ha a két négerrel, akit láttál, tépetném le ruhádat összes barátaim előtt és korbácsoltatnálak halálra?

Agnes sápadt arca vérvörös lett.

— Van Valaki, aki megvédelmez engem! — mondta felindultan. — Nem a korbácsütésektől, hanem a szégyentől.

— Lássuk! — mondta apja szenvedélytelen hangján Corvinus. Egyszerre jéghideg lett: a düh legmagasabb foka szenvedélyes embereknél.

A kezében tartott ezüstgolyót beledobta a tálba, mire berohantak emberei.

— Kami és Gabbul — kiáltott rá a két néger — ragadjátok meg a vizilóbőrkorbácsokat.

A vizilóbőrkorbács rettenetes valami. Szíjában hasogatja le a testről a bőrt. A két néger korbácsot ragadott és odaálltak Agnes mellé. Két ébenszobor a fehéren sugárzó árny mellett, két óriási fekete árny.

— Van Valaki, aki megvédelmez engem . . .

És Agnes — nyugodtan és derűsen mosolygott a rá váró borzalom előtt, nyugodtan és derűsen; és mint valami kisfiút, barátságosan figyelmeztette Corvinust:

— Vigyázz, tribunus!

Corvinus összeszorított ajakkal közeledett Agnes felé. Közeledett feléje, zavartan és ingadozva, mert úgy látta, hogy amint közeledik: az Agnes körül határozatlanul derengő fény egyre erősebb lesz. És a fényében kibontakozott Agnes mellett, csak körvonalaival, egy óriási alak. Fia-tal férfinak látszott, redős bő köntösben, hátrafelé hullámozó hajjal, amely mint valami sisak vette körül metszően éles, idegen és rettenetes arcát. És a kezében kardot tartott.

*

Corvinus megzavarodva állt meg.

A többiek csodálkozva pillantottak rá és amikor Corvinus körülnézett, látta, hogy minden változatlan: a fáklyák sercegve égnek az emberek kezében, apja mereven és közömbösen figyeli őt, érdekli, mit fog csinálni. A két rabszolga emelt korbáccsal készen áll.

Valami káprázat az, ami vele játszik.

Erre még két lépést tett előre, hogy Agnesről leszakítsa a ruhát és odavesse őt a rabszolgák korbácsainak. Még két lépést tett előre, amikor az angyal, aki Agnes mellett állott, felemelte karját. Csak egy lendület volt, egyetlen tiltó mozdulat és Corvinus eszméletlenül esett össze.

Néma mozdulatlanság volt egy pillanatig, de csak egyetlen pillanatig, mert a prefektus felállt és ingadozó léptekkel odatámaszkodott a padlón heverő fiához. Letérdelt mellé és megrázta, de az élettelen maradt. A prefektus szívéhez szorította fülét, de az nem dobogott...

Felemelkedett és rettenetes tekintet vetve

Agnesre, készült valamit mondani, amikor feltárult az ajtó és katonák kíséretében megjelentek Graeca és Acilius. A vézna kis zöltségkereskedő sárga volt a rémülettől.

— Nem én voltam, uram — jajgatott és térdre vetette magát a prefektus előtt. — Nem én voltam. — Ő volt... — és az öregasszonyra mutatott, aki összegörnyedve, vaksi szemekkel nézett szét köröskörül.

— Kik ezek? — kiáltotta a prefektus.

— Uram, — lépett elő reszketve jelenteni a katona — ezek ketten itt ólálkodtak a palota körül és az őrtálló katonákat akarták megvesztegetni, hogy a fogoly lányt szöktessék meg.

— Ki vagy? — kérdezte a prefektus az öregasszonyt.

— Én Graeca vagyok — mondta az öregasszony. — Öreg vagyok és mindenütt ezen a néven ismernek, noha valamikor Dikének hívtak. Akkor dajkája voltam neki — és Agnesre mutatott. — Ki akartam szabadítani őt!

— Uram! — mondta az egyik zsoldos. — Ez az asszony híres boszorkány a Suburrában. Egyébként Tesszáliából való!

— Uram! — jajveszékelt Acilius — igaz az, amit ez az ember mond. Ez az asszony veszedelmes boszorkány, tudom, mert a szomszédja vagyok. Bizonyára engem is megbabonázott. Mert én...

— Hallgass! — förmedt rá a prefektus. És Agneshez fordult:

— Hallod-e! Bizonyára boszorkány dajkádtól tanultad azt a varázslást, amivel fiamat megbüvölted. Támaszd ismét életre, mert...

— Prefektus, — mondta Ágnes — ezt a dajkám már egyéves koromban elvesztettem és nem tanulhattam tőle varázslást.

— Hazudsz! — kiáltotta magából kikelve a prefektus. — Keltsd azonnal életre őt. Elvetted tőlem, add vissza! Még ma ki lesznek irgalom nélkül irtva Róma összes keresztényei, ha nem kelted életre őt...

Hosszú csend volt. A prefektus rámeredt Agnesre és mindnyájan órá néztek, amint fehérén és sugárzón ott állt közöttük. Ott állt közöttük, mozdulatlan fehér arcával, végül mintegy tekintetük súlyától földre kényszerülten letérdelt Corvinus mellé.

A csend szinte fokozódott. Az emberekben megállott a lélekzet. Nem lehetett tudni, mennyi idő telt el. A fáklyák füstölve és sercegve égtek, de fényük elsápadt már, mert künn virradni kezdett a téli hajnal Róma felett.

Agnes némán imádkozott a halott mellett. Sokáig imádkozott, végül megjelölte a halott szemeit, füleit, orrát és száját a kereszt jelével és Corvinus megmozdult. Megmozdult és megpróbált felülni, de visszahanyatlott.

Agnes a férfi mellére tette kezét.

— Ver! — mondta nyugodtan. — Most már csak ájult a nagy megrendülés után. Negyedóra múlva magához tér!

— Vigyétek! — kiáltott a prefektus a rab-szolgáknak. — Vigyétek a hálósobámba és hívassátok Róma legjobb orvosait. Azok vigyázzanak rája! Ti pedig azonnal, — és a katonákhoz fordult — azonnal vigyétek ki a fiatal és öreg boszorkányt a Forumra és fejezzétek le! Egyik se legyen életben, mire magához tér!

— Ő már nem a tied, prefektus! — figyelmeztette őt bátran Agnes. — A fiad most már Krisztusé lesz!

— És te sem senki másé — válaszolt dühöd-

ten az, de Agnes visszafordult még a katonák közül:

— Tévedsz, mert most leszek Istené és te csak eszköze vagy neki...

— Siessetek — sürgette a prefektus a katonákat. Agnes pedig átölelte és támogatta Graecát:

— Akarsz-e hinni Benne, Graeca?

— Akarok — válaszolt reszketve az. — És akarom, hogy vezekeljek a bűnért, amit szüleid ellen követtem el. Most ugyanolyan módon halok meg, mint ők! Hála Istennek, hogy megértem ezt is, noha már öreg vagyok!

XIII.

A Forumon téli hajnal volt: a levegő szürke és hideg s a teret körülálló házak mereven sötélettek a hajnali ködben. Róma még aludt és a kivégzésnél nem volt jelen más, csak a katonák.

Agnes átölelte és támogatta Graecát, amint a vesztőhely felé haladtak. A kivégzések a városon kívül szoktak történni, valamelyik mérföldkönnél, de sürgős és rendkívüli esetben akár a prefektus, akár prétorok elrendelhatték a város belsejében való kivégzést.

— Már nem tart soká — mondta fáradtan és megtörten az öregasszony. — Nemsokára elveszem büntetésemet!

— Ne arra gondolj most — intette őt Agnes. — Krisztusra gondolj, aki elé megyünk. És nemsokára meglátod szüleimet is!

— Engedj előre — kérte őt alázatosan Graeca. — Annyi év tellett el és nem tudtam, mire várok. Most már tudom, hogy erre vártam és találkozni akarok velük minél előbb. Csak egy fáj: tudom már, mi módon találkozottál a prefektus fiával; ha én nem hívatlak, nem találkozottál volna

vele és így nem jutsz vérpadra. Én juttattalak ide!

— Aldott légy érte — mondta neki Agnes. — Aldott légy érte. Mert tudod-e, hogy csodálatos titok kapcsolódik az én halálomhoz?

— Ha te úgy mondd, úgy van — szolt a vén varázslónő. — Úgy van, ahogy te mondd és meglátom nemsokára. Úgy látom, hogy indulnom kell az útra...

Ott voltak a városbeli kivégzések helyénél. A járás-keléstől távoleső hely a Forum egyik zugában, felfelé, nyers kőfalak három oldalán és vértől piszkos kövezet közepén egy otromba fatönk. Arra kellett hajtani a fejét az áldozatnak.

Graeca előlépett.

— Előbb én — mondta szilárd hangon. — Így beszéltük meg Agnes úrnővel.

A kivégzést vezető centurio tétovázott és végül Agneshez fordult.

— Bocsásd meg, úrnőm, — mondta udvariasan — de a prefektus úgy intézkedett, hogy először téged... — és a hangja megreszketett. Zavarban volt és ez nemcsak az ember szánakozása és megilletődése volt, hanem a férfi zavara is az előkelő és ifjú hölggyel szemben, akin nem látszott meg a börtön és vallatás éjtszakája, hanem friss, finom és sugárzó szépséggel állott vele szemben: az erő és a búbáj élő szobra a hajnalban és hidegben.

— Katona vagy — mosolygott rá kegyesen Agnes. — Katona vagy és azt kell tenned, amit parancsolnak neked. Jó Graeca, bocsásd meg neki és nekem, de meg kell hogy előzzelek. De azután várok rád és lelkeink együtt indulnak.

— Várj rám! — intette őt az öregasszony. S Agnes keresztet vetett és indulni készült.

De megállította őt a centurio, alázatosan, kéréssel őt:

— Maradj, kérlek, még egy pillanatig!

— Mit kívánsz? — kérdezte tőle derűsen Ágnes.

A centurio letérdelt:

— Ime, meg fogom csókolni a kövezetet, ahova lépsz. Bocsáss meg, hogy a kivégzésedre adok parancsot!

— Keresztény vagy?

— A társaim közül sokan vannak keresztények, — mondta a centurio — de én nem vagyok az. Azonban látva haláltokat, még ma az leszek. Most még nem tudom feloldani az esküt, amit a császárnak tettem és el kell hogy küldjelek oda, ahová látom, kívánczol.

— Tartsd meg az esküt, centurio — parancsolta neki erős hangon Ágnes. — Majd ha keresztény leszel, hallani fogod, hogy Ő adott erre parancsot. De most engedd, hogy induljak!

A centurio felállott és Ágnes lassan megindult a verpad felé. Lassan ment, egészen vontatott lépésekkel, de mind, akik látták, tudták, hogy nem a félelem tartóztatja fel lépteit, hanem túl a vesztőhelyet körülszegő kőfalon: lát valamit.

S ha megkérdezték volna, mit lát és ő ezt szavakkal ki tudta volna fejezni, akkor ezek a szavak így hangzottak volna:

— Most Rómát látom! — Nem a régi Rómát, a vér és bűn, átok és pogányság fertőjében, hanem az Új Rómát, amint befogja az egész földet: a pápaság hatalmát.

... És látom, hogy a most kiömlő vérből mint nőnek ki a kereszténység virágai. Látom Corvinust, amint meggyógyulva kereszténnyé lesz és évtizedekig vezekel a szír sivatagban, végül a neve a szentekéi közt lesz a szír nyelvű mise-

könyvekben. Látom apját, a keresztények rettenetes és makacs üldözőjét, aki fia imádságaira mégis csak meghajtja makacs fejét Krisztus előtt. Látom, hogy a halálom után néhány évvel¹ mint szabadul meg az Egyház az üldözésektől és mint kel fel a katakombák mélyéből és jő ki a napvilágra.

...Látom, amint templomok épülnek a tiszteletre és látom, amint az egész világon tisztelnek. Fiatal lányok seregeit látom, akik előtt én leszek a példakép és akik hozzám fognak fordulni, hogy járjak közben tisztaságukért. Ezrek és ezrek viselik az én nevemet, ezrek és ezrek nyernek erőt tőlem a hozzám intézett imádságban.

...Néki legyen hála érettel — és letérdelve a véres fatönkre hajtotta fejét.

A kivégzést vezető centurio letérdelt és a katonák közül is többen. Graeca sirva vonaglott a földön, mint valami rongycsomó.

— Gyere utánam! — mondta neki Ágnes, a következő pillanatban a hóhér, az egyik néger, lecsapott a pallossal s az összeroskadó test fehér ruhája vörös lett.

Ebben a pillanatban halványan vörös lett az egész Forum.

A hajnali nap sütött fel a párás levegőn át és égő rózsaszínnel festett meg mindent. Valahol a közelben, a pretoriánusok kaszárnyájából egy katonacsapat vonult ki valahova és trombitáik győzelmesen sikoltottak fel e reggelen, amelyen az örökkévalóság számára megszületett Szent Ágnes, a tisztaság vértanúja!

¹ Kilenc évvel később, 313-ban megjelent a keresztényeket felszabadító milánói rendelet. Ágnes tehát az utolsó nagy keresztényüldözés egyik utolsó nagy vértanúja.

